

Willi Benning

«Η Πολιτιστική Αλλαγή και η Φιλολογία στη Γερμανία» Έκθεση για το διεθνές συνέδριο Γερμανικής Φιλολογίας

ΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΤΟΥ Johannes Janota πραγματοποιήθηκε τον περασμένο Οκτώβριο (06.10-09.10) το διεθνές συνέδριο Γερμανικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο του Augsburg. Συμμετείχαν πάνω από χίλια άτομα (καθηγητές και φοιτητές), κυρίως από την ενωμένη πλέον Γερμανία, αλλά και εκπρόσωποι του κλάδου από όλο τον κόσμο.

Η «πολιτιστική αλλαγή», θέμα πλαίσιο του συνεδρίου, συνδέθηκε — αναμενόμενα — με τις συνέπειες της πολιτικής ενοποίησης των δυο γερμανικών κρατών. Ο προβληματισμός αυτός κυριάρχησε όχι μόνο στις εισαγωγικές ανακοινώσεις, στις οποίες ξεχώρισε η κριτική εισήγηση του Wolf Lepenies («Γερμανικές καταστάσεις. Όρια της ενότητας»), αλλά και στη λογοτεχνική βραδιά (ο γνωστός συγγραφέας Martin Walser διάβασε αποσπάσματα από το νέο του μυθιστόρημα «Ύπερσπιση των παιδικών χρόνων», στο οποίο η πορεία του κυρίου προσώπου συνδέεται άμεσα με την κατάσταση της Γερμανίας) και ομιλίες και σε ένα μέρος των επιστη-

μονικών διαλέξεων. Ο Wolfgang Iser αναφέρθηκε μπροστά στην ολομέλεια στη σημασιολογική εξέλιξη των όρων «γλώσσα» και «λαός» από την οπτική της ιστορίας της γλώσσας. Αν και όλοι οι ομιλητές υπογράμμισαν την αντιεθνικιστική τους πρόθεση, οι επισημάνσεις τους αποκτούσαν κάποιο διαφορούμενο χαρακτήρα, επειδή στους δρόμους την ίδια στιγμή κορυφωνόταν το τελευταίο κύμα βίας εναντίον των αλλοδαπών. Μέσα στις αίθουσες πάντως το εθνικό θέμα εντάχθηκε στον προβληματισμό της «πολυπολιτιστικότητας» (Multikulturalität), το οποίο κυριαρχούσε σε αρκετά τμήματα του συνεδρίου.

Ενώ στις κεντρικές γλωσσολογικές διαλέξεις τονίστηκε η σταθερότητα της εξέλιξης της θεωρίας της γλώσσας μετά από ή μέσα στη «γνωστική επανάσταση», η παρουσίαση της θεωρίας της νεότερης λογοτεχνίας επιφύλαξε αρκετές εκπλήξεις, επειδή δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα σε «σχολές», που θεωρούνται (τουλάχιστον στη Γερμανία) περιφερειακές.

Έτσι είχε την ευκαιρία να αναπτύξει μπροστά στην ολομέλεια τις τελευταίες

σκέψεις του ο S.J. Schmidt, εκπρόσωπος του θεωρητικού κονστρουκτιβισμού και ιδρυτής της αυτοαποκαλούμενης «Εμπειρικής Επιστήμης της Λογοτεχνίας» — κατεύθυνση που επηρεάζει τη συζήτηση κυρίως στις αγγλοσαξωνικές χώρες («Διεπιστημονικές αρχές της θεωρίας της λογοτεχνίας»).

Μια άλλη κύρια ομιλήτρια ήταν η Christa Bürger, η οποία παρουσίασε την πρόσφατη εξέλιξη της θεωρίας της λογοτεχνίας, στην οποία συμμετείχε ενεργά, από φεμινιστική σκοπιά: το αναζητούμενο αποτελεί ένα γυναικείο Εγώ με δυνατότητες συμμετοχής ως πλήρες υποκείμενο στις διαδικασίες εξέλιξης της θεωρίας («Για μια πλήρη επιστήμη της λογοτεχνίας»).

Στα ταυτόχρονα τμήματα (ανακοινώσεις και συζητήσεις σε μικρότερες ομάδες) το ενδιαφέρον του κοινού κέρδισαν οι καθαρά θεωρητικές εκδηλώσεις. Λόγω της δήθεν αντιθεωρητικής στάσης των φιλολόγων το γεγονός αυτό αποτέλεσε την πρώτη έκπληξη, ενώ η δεύτερη ήταν ότι στην αναμενόμενη κυριαρχία της παραδοσιακής για τη Γερμανία ιστορικής-ερμηνευτικής σχολής (μια παραδειγματική ερμηνεία παρουσίασε ο Bernd Witte πάνω σε ένα ποίημα του Hölderlin) αντιπαρα-

τάθηκε η Θεωρία του Λόγου, επηρεασμένη κυρίως από τη λεγόμενη Γαλλική σχολή.

Δυο ομιλήτες, η Bettine Menke και ο David Wellbery,¹ εκπροσώπησαν τη θεωρία της αποσυγκρότησης (deconstruction, Dekonstruktivismus), προσφέροντας προτάσεις για την ερμηνεία του κεκμένου «Η σιωπή των Σειρήνων» του Franz Kafka. Ο David Wellbery κατέδειξε την αυτοαναφορικότητα του κεκμένου καταλήγοντας στην εκτίμηση ότι ο χρησιμοποιούμενος στο έργο μύθος λειτουργεί ως ψευτο-συμβάν το οποίο ανακρίεται μέσω μιας διαδικασίας «απο-απομίμησης» (Dissimulation).

Αντίθετα ο Klaus-Michael Bogdal² εκφράστηκε κριτικά για τη θεωρία της αποσυγκρότησης και ανέπτυξε, εμπνευσμένος από τη σκέψη των Michel Foucault και Louis Althusser, την ιδέα μιας «συμπτωματικής ανάγνωσης» (όπως την εφάρμοσε ο Althusser στο έργο του Marx³) ως τρόπο ερμηνείας στενά συνδεδεμένο με μια κοινωνικο-ιστορική ανάλυση.

Οι επιστημονικές εκδηλώσεις πλαισιώθηκαν από μια σειρά συζητήσεων σχετικών με τα προβλήματα του κλάδου (ανεργία, νέα προγράμματα σπουδών, προβλήματα νέων επιστημόνων κ.λπ.).

1. Ο David E. Wellbery δημοσίευσε το 1985 μια συλλογή λογοτεχνικών αναλύσεων, που εξετάζουν ένα κείμενο από διαφορετικές θεωρητικές σκοπιές: D.E.W. (Hg.), *Positionen der Literaturwissenschaft. Acht Modellanalysen am Beispiel von Kleists «Das Erdbeben in Chili»*, München: Beck. Στην ιδέα αυτή βασίστηκε και ένα τμήμα του συνεδρίου.

2. Ο Klaus Michael Bogdal δημοσίευσε πρόσφατα μια συλλογή εισαγωγικών παρουσιάσεων για τις νέες θεωρίες της λογοτεχνίας: K.M.B. (Hg.), *Neue Literaturtheorien. Eine Einführung*, Opladen: Westdeutscher Verlag, 1990.

3. Βλ. Louis Althusser, Etien Balibar, *Lire Le Capital*, Paris: Maspero, 1968.